

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Ludmily Valentové v právní věci žalobkyně: **G. M. G.,** proti žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava,** se sídlem Krnovská 68, Opava, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti výroku II. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 10. 2011, č. j. 22 A 73/2011 - 21,

takto:

I. Výroky II. až IV. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 10. 2011, č. j. 22 A 73/2011 - 21, **se ruší.**

II. Žalobkyni **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

Odůvodnění:

Žalobkyně podala u Krajského soudu v Ostravě žalobu proti úkonu ředitele Věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava č. j. VS 7/2011-32-St/101, jímž zmíněný zamítl jako nedůvodnou stížnost žalobkyně na chování lékaře MUDr. M. Spolu s žalobou žalobkyně požádala o osvobození od soudních poplatků a zároveň navrhla, aby jí soud ustanovil zástupce z řad advokátů.

Krajský soud v Ostravě tuto žalobu prvním výrokem usnesení ze dne 11. 7. 2011, č. j. 22 A 73/2011 - 6, odmítl. Druhým výrokem pak zamítl návrh žalobkyně na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce z řad advokátů.

V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že napadený výsledek činnosti žalované není rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s."). Rozhodnutím ve smyslu uvedeného ustanovení lze rozumět jen takové akty orgánů veřejné moci, jež jsou výsledkem příslušného, často formalizovaného řízení a s jejichž vydáním spojuje vznik, změnu,

zrušení či závazné určení práva a povinnosti některý z obecně závazných právních předpisů České republiky. Od takových rozhodnutí je však třeba odlišovat jiné faktické pokyny či donucení a další výsledky činnosti orgánů veřejné moci, které však rozhodnutími ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s. nejsou. Krajský soud dospěl k závěru, že právě o takový případ se jedná v posuzované věci, a proto žalobu podle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s. odmítl jako nepřípustnou, jelikož směřovala proti úkonu žalované, který je dle § 70 písm. a) s. ř. s. ze soudního přezkoumání vyloučen, neboť není rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s. K návrhu žalobkyně na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce z řad advokátů krajský soud uvedl, že vzhledem k uvedeným důvodům pro odmítnutí žaloby tento návrh zjevně nemohl být úspěšný. Žalobkyně tedy dle krajského soudu nenaplnila předpoklady pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s.; jednou ze zákonných podmínek pro ustanovení zástupce soudem pak je v souladu s § 35 odst. 8 s. ř. s. to, že u navrhovatele jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků.

Žalobkyně napadla zmíněné usnesení krajského soudu včasnou kasační stížností. Spolu s ní byla krajskému soudu dne 9. 8. 2011 doručena též žádost žalobkyně o osvobození od soudních poplatků a dále o ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o kasační stížnosti.

Krajský soud následně vydal usnesení ze dne 17. 10. 2011, č. j. 22 A 73/2011 - 21, jehož prvním výrokem rozhodl o tom, že žalobkyni se přiznává osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu. Výrokem druhým téhož usnesení nicméně krajský soud zamítl návrh žalobkyně na ustanovení zástupce z řad advokátů. Třetím a čtvrtým výrokem usnesení pak krajský soud žalobkyni vyzval, aby ve stanovené lhůtě doručila soudu plnou moc, udělenou advokátu pro řízení o kasační stížnosti, případně aby ve stejné lhůtě předložila soudu doklad o svém vysokoškolském právnickém vzdělání a dále aby ve stanovené lhůtě doplnila kasační stížnost tak, že uvede, v jakých konkrétních skutečnostech spatřuje nezákonnost napadeného rozhodnutí.

V odůvodnění usnesení krajský soud konstatoval, že žalobkyně je ve výkonu trestu odnětí svobody, je zcela bez příjmů, přičemž deklaruje svou nemajetnost. Krajský soud tedy žádosti žalobkyně o osvobození od soudních poplatků v souladu s § 36 odst. 3 s. ř. s. vyhověl.

K otázce ustanovení zástupce z řad advokátů však krajský soud zjistil, že pro tuto věc již žalobkyni byl zástupce z řad advokátů určen Českou advokátní komorou podle § 18 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“), a to v osobě JUDr. Petra Havlíčka. Tento advokát nicméně podáním ze dne 3. 10. 2011 soudu sdělil, že přes uvedené rozhodnutí České advokátní komory zastoupení žalobkyně nepřevzal. Blíže k tomu uvedl, že dne 31. 8. 2011 žalobkyni navštívil a zjistil, že má „v běhu“ 114 věcí a není schopna sdělit, čeho se tato konkrétní věc týká. JUDr. Havlíček si tedy dle svých tvrzení zajistil podklady sám a dne 21. 9. 2011 navštívil žalobkyni znovu, aby ji seznámil se svým názorem na věc. S tímto názorem se však žalobkyně neztotožnila a JUDr. Havlíčkovi sdělila, že o jeho názory nestojí. Za této situace, kdy žalobkyně zjevně nemá k JUDr. Havlíčkovi elementární důvěru, nemůže žalobkyni v předmětném řízení zastupovat.

Na základě uvedeného dospěl krajský soud k závěru, že žalobkyně svým jednáním znemožňuje poskytnutí právní pomoci, a proto je vyloučen závěr, že druhé ustanovení

zástupce z řad advokátů je stále třeba k ochraně jejích práv. Krajský soud proto návrh žalobkyně na ustanovení zástupce z řad z advokátů podle § 35 odst. 8 s. ř. s. zamítl.

Žalobkyně (stěžovatelka) podala i proti tomuto usnesení krajského soudu včasnou kasační stížnost, jež je předmětem nyní posuzované věci. Uvedené rozhodnutí krajského soudu přitom napadla pouze v rozsahu jeho výroku II.

Stěžovatelka v kasační stížnosti namítá, že krajský soud neposoudil správně otázku, zda byly v daném případě splněny podmínky pro ustanovení zástupce. Stěžovatelka je toho názoru, že zákonné podmínky pro ustanovení zástupce z řad advokátů splňuje, především pak poukazuje na to, že v jejím případě jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Stěžovatelka se současně ohrazuje proti tomu, že by svým jednáním znemožňovala poskytnutí právní pomoci, přičemž podotýká, že k takovému závěru soud dospěl toliko na základě nepravdivého tvrzení JUDr. Havlíčka; stanovisko stěžovatelky si nevyžádal. K tomu stěžovatelka dále uvádí, že konflikty s ustanovenými advokáty, resp. advokáty určenými Českou advokátní komorou, nemá. Konkrétně k JUDr. Havlíčkovi se stěžovatelka dle svých tvrzení chovala vždy slušně a poskytla mu maximální možnou součinnost. Byl to naopak JUDr. Havlíček, kdo se choval arogantně, přičemž stěžovatelce dával najevo, že o převzetí zastoupení nemá zájem. Stěžovatelka se domnívá, že k ochraně jejích práv je ustanovení advokáta třeba, a proto na svém návrhu na ustanovení zástupce z řad advokátů i nadále trvá.

Součástí spisu není vyjádření žalované ke kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.). Stěžovatelka sice není zastoupena advokátem, nicméně s ohledem na skutečnost, že kasační stížností napadá výrok usnesení krajského soudu, jímž byl zamítnut její návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů, Nejvyšší správní soud v souladu se svou ustálenou judikaturou netrval na zaplacení soudního poplatku za tuto kasační stížnost (navíc stěžovatelka již byla od soudních poplatků osvobozena) ani na povinném zastoupení (§ 105 odst. 2 s. ř. s.) v řízení o této kasační stížnosti, neboť by to znamenalo jen řetězení téhož problému (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, dostupný na www.nssoud.cz). Z tohoto důvodu Nejvyšší správní soud nerozhodoval ani o návrhu stěžovatelky na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce pro řízení o této kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud dále posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Podle § 35 odst. 8 s. ř. s. může předseda senátu navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování platí v takovém případě stát.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že navrhovateli lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány

předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

Krajský soud v kasační stížností napadeném usnesení shledal, že v případě stěžovatelky byly v době jeho rozhodování dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků (viz první výrok předmětného usnesení, jímž krajský soud rozhodl o tom, že stěžovatelce se přiznává osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu). Při posuzování návrhu stěžovatelky na ustanovení zástupce z řad advokátů však krajský soud dospěl k závěru, že není naplněna druhá z uvedených podmínek podle § 35 odst. 8 s. ř. s., tedy že ustanovení zástupce z řad advokátů v daném případě není třeba k ochraně práv stěžovatelky; podle krajského soudu stěžovatelka mohla využít právní pomoci JUDr. Havlíčka, jenž byl k zastupování stěžovatelky v dané věci určen Českou advokátní komorou, svým jednáním ovšem poskytnutí právní pomoci ze strany uvedeného advokáta znemožnila.

Nejvyšší správní soud ovšem považuje za klíčovou především skutečnost, že stěžovatelka předmětný návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů učinila v řízení o kasační stížnosti.

Podle § 105 odst. 2 s. ř. s. musí být stěžovatel v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem, což neplatí tehdy, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Řízení o kasační stížnosti je tedy specifické potud, že zastoupení advokátem je podmínkou tohoto řízení. Ve vztahu k zákonným podmínkám pro ustanovení zástupce soudem, jež jsou stanoveny v § 35 odst. 8 s. ř. s., pak Nejvyšší správní soud setrvale judikuje, že při posuzování návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti soud vychází z toho, že ustanovení zástupce je třeba k ochraně práv stěžovatele, neboť splnění této podmínky vyplývá z § 105 odst. 2 s. ř. s., podle něhož je zastoupení advokátem u stěžovatele bez příslušného právnického vzdělání v řízení o kasační stížnosti povinné.

Ze spisu nevyplývá, že by stěžovatelka měla vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. V takové situaci je s ohledem na ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. nutné dospět k závěru, že ustanovení advokáta stěžovatelce je v daném případě nezbytné k ochraně jejích práv.

Pokud měl krajský soud za to, že návrh na ustanovení zástupce je třeba zamítnout z toho důvodu, že stěžovatelka uplatňuje své právo na právní pomoc v daném řízení šikanózním způsobem, tedy že toto právo zneužívá, neboť zároveň o ustanovení zástupce žádá a zároveň zastoupení advokátem, jenž jí byl určen Českou advokátní komorou, odmítá, pak byl krajský soud v prvé řadě povinen tento svůj skutkový závěr ověřit a nemohl tedy bez dalšího vycházet z tvrzení zmiňovaného advokáta, jež podle krajského soudu o tomto závěru svědčila, aniž by byť jen umožnil stěžovatelce se k těmto tvrzením vyjádřit. To ovšem krajský soud neučinil a stěžovatelka v kasační stížnosti pravdivost těchto tvrzení popírá. Za této situace nemohou zmiňované závěry krajského soudu obstát.

Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou, a proto napadený II. výrok usnesení krajského soudu zrušil. Ačkoli kasační stížnost nesměřovala proti výrokům III. a IV. předmětného usnesení a ani by proti samotným těmto výrokům nebyla přípustná

[§ 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s.], zrušil Nejvyšší správní soud v souladu s § 109 odst. 3 s. ř. s. i tyto výroky, neboť jsou závislé na napadeném a zrušovaném výroku usnesení, jímž byl zamítnut návrh na ustanovení zástupce.

Vzhledem k tomu, že od 1. 1. 2012 o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce v řízení o kasační stížnosti nerozhodují krajské soudy, ale přímo Nejvyšší správní soud (srov. § 109 odst. 1 s. ř. s., ve znění účinném od 1. 1. 2012), nevracel již zdejší soud věc krajskému soudu k dalšímu řízení; o návrhu stěžovatelky na ustanovení zástupce z řad advokátů rozhodne následně Nejvyšší správní soud v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu ze dne 11. 7. 2011, č. j. 22 A 73/2011 - 6, jímž byla odmítnuta žaloba stěžovatelky.

O nákladech řízení Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka měla ve věci úspěch, příslušelo by jí tedy právo na náhradu nákladů řízení, ze spisu však nevyplývá, že by jí takové náklady v řízení o kasační stížnosti vznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 27. července 2012

JUDr. Lenka Matyášová, Ph.D.
předsedkyně senátu